

Слов'янська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №1

Узагальнення досвіду

з теми:

***«Формування комунікативних вмінь
молодших школярів»***

Дьяченко Тетяни Олександрівни -

вчителя початкових класів

І кваліфікаційної категорії

Формування комунікативної компетентності молодших школярів

Опис педагогічного досвіду

Актуальність досвіду

Я гадаю, всі чули байку Езопа «Ворон та Лисиця». Як Ворон, схопивши шматок м'яса, сів на дерево, а Лисиця побачила його й задумала відібрати собі м'ясо. «Вороне, ти такий величний та гарний! Тобі б личило над усіма птицями царювати! - сказала Лисиця. - Так би воно й було, коли б ти ще й голос мав!»

Тут ворон кинув м'ясо й закричав на всю горлянку. А лисиця швиденько схопила м'ясо.

Саме комунікативні вміння використала Лисиця, щоб отримати бажане.

Сучасне суспільство вимагає від особистості творчо мислити, приймати раціональні рішення, мати свою позицію, брати на себе відповідальність, вміти адаптуватися; бути компетентною в галузі професійної діяльності. Однією з умов досягнення життєвого успіху, є вміння спілкуватися з людьми, тобто сформована комунікативна компетентність. Саме тому тема моєї самоосвітньої діяльності:

«Формування комунікативної компетентності молодших школярів» є актуальною

Провідна ідея

Отже, підґрунтям моєї роботи є переконання, що оволодіння комунікативною компетентністю дає можливість людині бути активним учасником життя, виконувати будь-які соціальні ролі в колективі, проявляти свій інтелект, ділитися з оточуючими своїми знаннями, духовним світом.

Таким чином стверджую, що ідея в оволодінні комунікативною компетентністю-необхідна умова формування соціально активної особистості, здатної до самореалізації в сучасному суспільстві.

Теоретичне обґрунтування

«Єдина справжня розкіш - це розкіш людського спілкування». Так вважав Антуан Сент-Екзюпері, про це розмірковували філософи протягом століть і ця тема залишається актуальною і в наші дні.

Теодор Рузвельт повторював: «Найголовніша формула успіху – знання про те, як поводитися з людьми.» Все життя людини протікає в постійному спілкуванні.

Незалежно від статі, віку, освіти, соціального стану, територіальної та національної приналежності і багатьох інших даних, що характеризують людську особистість, ми постійно запитуємо, передаємо і зберігаємо інформацію, тобто активно займаємося комунікативною діяльністю (Кухаренко В.А.).

В дослідженнях Б.Г. Ананьєва, О.О. Бодалева, Б.Ф. Ломова, зазначається, що спілкування є найважливішим чинником розвитку особистості.

Володіння певними вміннями, здатність встановлювати контакт з іншими людьми та підтримувати його була визначена як комунікативна компетентність рядом дослідників (Ю.М.Жуков, Л.А.Петровська та ін.). А.В.Хуторський конкретизував зміст ключової комунікативної компетентності.

Вчені підкреслюють, що для того, щоб здійснювати комунікативні акти, необхідно володіти певними навичками та вміннями. Відповідно, в процесі навчання повинна бути заздалегідь визначена цільова установка на формування комунікативної компетентності особистості, а отже повинні бути визначені методи і засоби формування комунікативної компетентності.

Технологія досвіду

Які методи, прийоми та засоби проведення уроку обрати?

Пропоную модель, що надасть допомогу при вирішенні цієї проблеми. Умовно я назвала її «Ксилофон спілкування»

Кожна клавіша ксилофону налаштована на певний рівень звучання, кожна клавіша нашого умовного ксилофону налаштована на створення певних умов мовного спілкування учнів та формування певних комунікативних вмінь.

За основу були взяті складові ключової комунікативної компетенції за А.В.Хуторським.

Розглянемо детально кожну клавішу.

Перша клавіша. **Вчусь представляти себе.**

Мета роботи в цьому напрямку: розвивати монологічне мовлення учнів, формувати вміння представити себе усно і письмово.

Вчу дітей заповнювати анкету, писати листа, розповідати про себе, описувати зовнішність, давати характеристику, складати стисле повідомлення. (Додаток 1)

Зміст для бесід, розповідей, описів дають книги, картини, екскурсії, спостереження, власні роздуми, переживання, тобто життя, яке оточує дитину. Завдання вчителя полягає в тому, щоб допомогти учням зібрати необхідний матеріал, вибрати з нього найдоцільніше і раціонально використати його для побудови власних висловлювань.

Друга клавіша. Вчусь представляти свій край.

Мета роботи в цьому напрямку: формувати вміння представити свій клас, школу, країну в ситуаціях міжкультурного спілкування.

Пропоную такі види робіт: розповісти про свій клас, школу, вулицю, місто тощо. Висловити при цьому свою думку, дати оцінку.

Описати природу рідного краю, друзів, свята та інше.

Третя клавіша. Вчусь вести діалог.

Мета роботи в цьому напрямку: формувати вміння коректно вести навчальний діалог.

Вчу складати:

- діалоги етикетного характеру: вітання, представлення друга, прощання, поздоровлення, побажання;
- діалоги-розпитування: у формі інтерв'ю (цілеспрямовано запитувати інформацію), а також обмін питаннями і повідомленнями;
- діалоги-спонукання: звернутися з проханням, дати раду, висловити пропозицію, запросити до дії;
- діалоги-обмін думками: вислухати думку співрозмовника, висловити свою точку зору. (Додаток 2)

Четверта клавіша. Вчусь формулювати думки.

Мета роботи в цьому напрямку: розвивати вміння володіти різними видами мовленнєвої діяльності.

Навчаючи аудіюванню пропоную інтерактивні форми: «Виконання дій» стосовно почутого, «Сигнальні картки» для перевірки усвідомлення, гра «Так-ні», формулювання запитань.

Навчаючи письму, застосовую «Письмо в малюнках», «Письмо для себе», «Речення з відкритим кінцем», методика «Групування».

Формуючи навички читання, використовую методики «Передбачення», «Порушення послідовності», «Коментування», «Відгуки», «Джигсоу».

Формуючи навички говоріння, пропоную методики: «Мозкова атака», «Взаємні запитання», «Інтерв'ю», елементи дискусії.

П'ята клавіша. Вчусь співпрацювати.

Мета роботи: сприяти оволодінню способами співпраці в парах, групах.

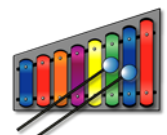
Така навчальна співпраця виховує в школярів повагу до інших, уміння дати оцінку роботі інших або висловлювати з цього приводу критичні зауваження, змінювати свою думку у разі переконливих аргументів інших учасників спільної роботи.

Шоста клавіша. Вчусь спілкуванню в соціумі.

Мета: сприяти оволодінню позитивними навичками спілкування.

Ефективність навчання спілкуванню досягається за допомогою комунікативних ігор, комунікативних імітацій та вільного спілкування.

Спілкування є однією з найважливіших сфер духовної сторони життєдіяльності людини. Зараз потреба в уміннях комунікативності є запорукою гарних стосунків у будь-якому колективі. Це допомагає уникнути конфліктів та піднімає рівень якості навчально-виховного процесу у школі. Тому уміння будувати комунікативні зв'язки необхідно якомога раніше прививати та розвивати школярам.

Апробація та результати

Презентація досвіду відбулася на таких заходах:

- *конкурс «Вчитель року»(м. Слов'янськ, листопад 2010р.);
- *конкурс «Мій клас – моя сім'я»(м. Слов'янськ, березень 2011р.);
- *семінар завучів з виховної роботи (м. Слов'янськ, квітень 2011р.);
- *стаття у збірнику Донбаського державного педагогічного університету

Впровадження моделі «Ксилофон спілкування» сприяло підвищенню рівня сформованості комунікативної компетентності учнів, що можна побачити завдяки моніторинговому дослідженню. (Додаток 4)

Зросла кількість учнів, які розкривають свій творчий потенціал, приймаючи участь у міських конкурсах.

Література

1. Державний стандарт початкової загальної освіти (зі змінами, затвердженими колегією Міністерства освіти і науки України від 20.10.2005 року «Про підсумки переходу початкової школи на новий зміст та структуру навчання»)/Початкова школа.-2006.-№2.
2. Державний стандарт початкової загальної освіти (затверджений постановою Кабінетів Міністрів України від 20.04.2011р.№462).-
osvita.ua/legislation/ser_osv/17911/
3. Зінов'єва Т. Формування ключових компетентностей учнів.//Директор школи.2005.- №42.-с.19,.-№43.-с.25.
4. Марецька Н. Компетенція чи компетентність: що ми формуємо у молодших школярів//Початкова школа.-2007.-№9.-с.6-9.
5. Навчальні програми початкової школи (1-4 клас).-2012.- osvita.ua/school/materials/program/8793/
6. Пометун О.І. та ін.. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук.-метод. посібн.-К.:А.С.К., 2004.-192с.
7. Програми для середньої загальноосвітньої школи. 1-4 класи. К.:»Початкова школа». -2006.-с.12-78.
8. Розвиток мовленнєвих компетенцій молодших школярів/ Укладач В.В.Горіянова .-Херсон:РІПО, 2008.-22с.
9. Успенский М.Б. Совершенствование методов и приёмов обучения русскому языку в национальной школе.-М., 1979.-128с.
10. Хуторской А.В. Практикум по дидактике и современным методикам обучения. - СПб. Питер, 2004.-с.63-74.

Додатки

Додаток 1

Анкета 1

1. Що тобі подобається у навчанні?
2. Що не подобається?
3. Якщо б тобі дозволили, що б ти змінив у навчанні?
4. Які завдання більше за все любиш виконувати?
5. Які завдання тобі нецікаві?
6. Які уроки у тебе викликають найбільший інтерес?
7. Які уроки ти вважаєш нецікавими?
8. Які завдання можеш виконувати постійно?
9. З яких предметів ти читаєш додаткову літературу?

Анкета 2

1.Що тобі більше всього подобається у школі:

- уроки;
- позакласні заходи;
- ігри;
- спортивні секції;
- екскурсії;
- щось інше (потрібне підкреслити).

Скажи, чим саме.

2.Які шкільні предмети тобі подобаються більше? Чому?

3.Які шкільні предмети тобі не подобаються? Чому?

4. Які предмети у тебе викликають труднощі? Яку допомогу ти хотів би одержати?
5. Що тобі подобається більше всього на уроці?
6. Яку роботу ти більше всього любиш виконувати в школі?
7. Яку допомогу ти хотів би отримати від батьків, у школі від вчителів, поза школою від друзів?
8. Хто твій улюблений герой? Чому?
9. Назви свою улюблену справу (діло) у вільний час.

Орієнтовний план розповіді про себе

1. Ім'я, прізвище.
2. Вік.
3. Де живеш.
4. У якому класі навчаєшся.
5. Які предмети любиш.
6. Чим захоплюєшся.
7. Досягнення.
10. Ким хочеш стати в майбутньому.

Додаток 2

Доповнення пропущених реплік діалогу

Розмова сина з батьком, що повернувся з риболовлі.

Завдання. Доповніть репліки.

— Тату, куди ти сьогодні їздив рано-вранці?

— ...

— І яку рибу ти там піймав?

— ...

— А щуку бачив?

— ...

— А чого ж її немає у відрі?

Відновлення деформованого тексту діалогу

Завдання. Розставте правильно запитання та відповіді.

— Оленко, де ти вчора була?

— Марійку, Петра, Катрусю, Іванка.

— І кого ти там зустріла?

— У подруги на дні народження.

— І що ти подарувала подрузі?

— Цікаву книгу.

Створення діалогу за аналогією до зразка, але в іншій ситуації

Учитель запитує в учениці:

— Олю, чому ти вчора не прийшла до школи?

— Бо погано почувалася.

— А сьогодні як ти відчуваєшся?

— Добре.

Завдання. Створіть діалог за зразком (але цього разу учитель ставить учениці запитання про відсутність домашньої роботи, про запізнення на урок тощо).

Складання діалогу на певну тему до заданої ситуації

Завдання. Складіть діалог у парі.

Ситуація: ви прийшли до аптеки, вам необхідно поговорити з аптекарем.

Мета спілкування — дібрати ліки від застуди.

Завдання. Складіть діалог, змінивши мету спілкування.

Мета спілкування — дізнатися про правила застосування гірчичників.

Рольова гра «Інтерв'ю»

Обрані «журналісти» беруть інтерв'ю у своїх однокласників, звертаючи увагу на те, щоб відповіді були повними та змістовними. Наприклад:

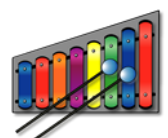
— Назви своє прізвище, ім'я, по батькові.

— В якій школі і в якому класі ти навчаєшся?

— Які твої улюблені предмети?

— Які предмети вимагають більших зусиль для їх вивчення?

— Чи можеш ти вчитися краще і що тобі для цього треба зробити?

Додаток 3

Гра «Компліменти»

Сидячи в колі, усі беруться за руки. Дивлячись в очі сусіду, треба сказати йому кілька добрих слів, за щось похвалити. Приймаючий киває головою і говорить: «Спасибі, мені дуже приємно!» Потім він дарує комплімент своєму сусіду. Вправа проводиться по колу.

Попередження:

1. Деякі діти не можуть сказати комплімент, їм необхідно допомогти. Можна замість похвали просто сказати «смачне», «солодке», «квіткове», «молочне» слово.
2. Якщо дитина затрудняється зробити комплімент, не чекайте, коли засумує його сусід, скажіть комплімент самі.

Гра «Опиши друга»

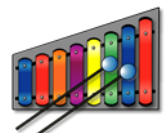
Розвиток уваги й уміння описувати те, що бачив, продовження знайомства.

Вправа виконується в парах *(одночасно всіма учасниками)*.

Діти стоять спиною один до одного і по черзі описують зачіску, одяг і особу свого партнера. Потім опис порівнюється з оригіналом і робиться висновок про те, наскільки дитина була точна.

Гра «Прояви увагу до іншого»

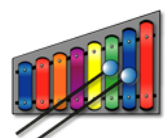
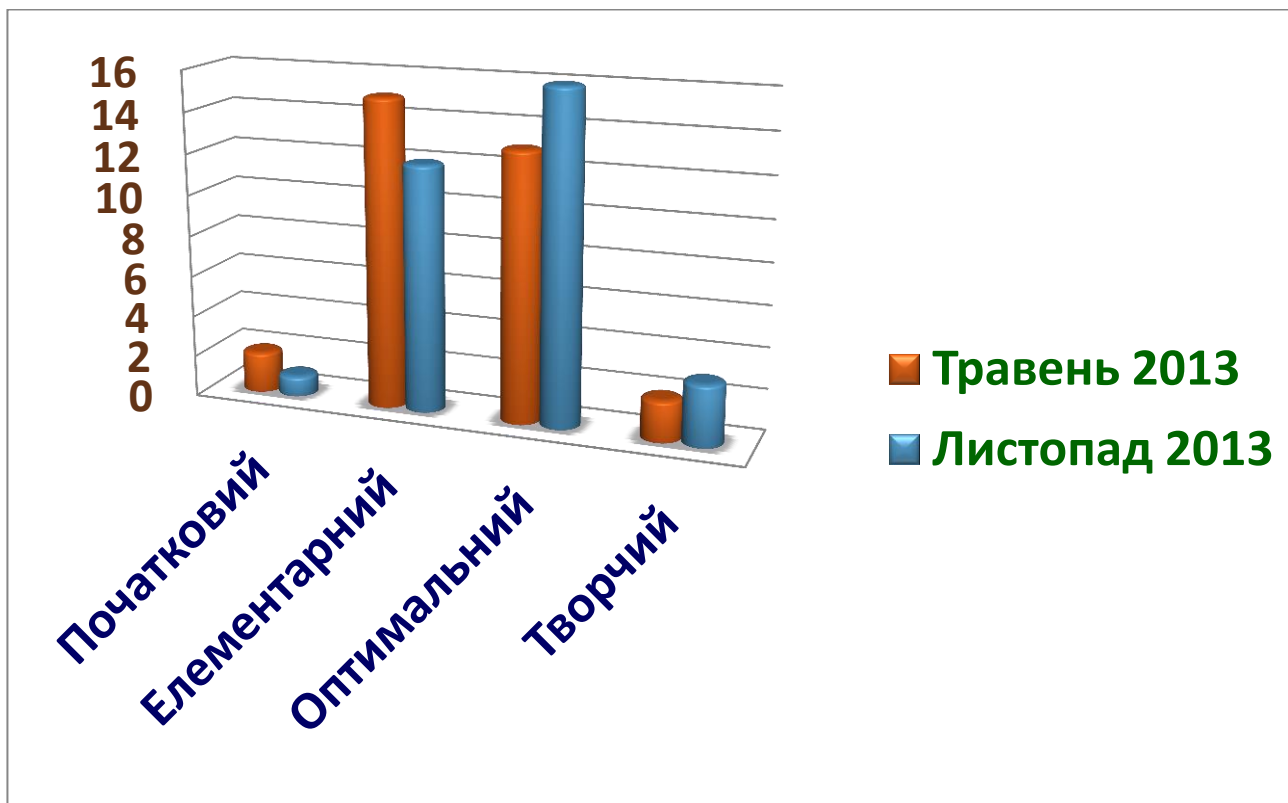
Діти стають у коло і по черзі говорять що-небудь позитивне одному з учасників гри. Знаками поваги можуть відзначатися особистісні якості, зовнішність, уміння, манера поводження і т.п. У відповідь дитина говорить: «Спасибі, я теж думаю, що я...» *(повторює сказане йому, а потім він підкріплює сказане ще однією похвалою у свою адресу: «А ще я думаю, що я...»)*. Гра учить дітей виражати своє позитивне ставлення до інших людей, учить робити і приймати знаки поваги.

Додаток 4**Результати досліджень***Зв'язне мовлення*

Перевірку рівня сформованості вмінь здійснювала за методикою контрольно-методичних зрізів.

Початковий рівень	Прочитай. Чи можна цей запис назвати текстом?
Середній (елементарний) рівень	Добери заголовок, що відображав би основну думку висловлювання.
Достатній (оптимальний) рівень	Доповни висловлювання.
Високий (творчий) рівень	Склади та запиши свій текст про...

Діалогічне мовлення

Початковий рівень	Підтримай діалог. Використовуй слова «так» чи «ні».
Середній (елементарний) рівень	Склади діалог за поданим зразком.
Достатній (оптимальний) рівень	Розіграй діалог. Використовуй слова...
Високий (творчий) рівень	Склади та розіграй діалог. Вислови свою думку.

